

<http://hallofpeople.com/gr>

Πρόλογος του ROMAIN ROLLAN στο έργο του Ιστράτι, Κύρα-Κυραλίνα

Τις πρώτες μέρες του Γενάρη του 1921 μου παρέδωσαν ένα γράμμα από το νοσοκομείο της Νίκαιας. Είχε βρεθεί πάνω σε κάποιον απελπισμένο που είχε κόψει το λαρύγγι του. Οι πιθανότητες να επιζήσει ήταν ελάχιστες. Διάβασα το γράμμα και κυριεύθηκα από την αίσθηση της μεγαλοφυΐας. Ένας κοφτερός άνεμος στην πεδιάδα. Ήταν η εξομολόγηση ενός Γκόρκι των Βαλκανίων. Πετύχαμε να τον σώσουμε. Θέλησα να τον γνωρίσω. Γίναμε φίλοι. Ονομάζεται Ιστράτι. Γεννήθηκε στη Βραΐλα το 1884 από ένα Έλληνα λαθρέμπορο, που δε γνώρισε ποτέ και μια Ρουμάννα χωριάτισσα, μια αξιοθαύμαστη γυναίκα που του αφιέρωσε όλη τη ζωή της χωρίς να βαρυγκωμήσει. Παρά τη στοργή που τρέφει για κείνη, την εγκαταλείπει σε ηλικία δώδεκα χρόνων, σπρωγμένος από ένα δαίμονα τυχοδιωκτισμού ή περισσότερο από την αδηφάγο ανάγκη να γνωρίσει και να αγαπήσει. Είκοσι χρόνια περιπλανήσεων, παράξενων περιπετειών, εξαντλητικής δουλειάς, άσκοπων ταξιδιών και δυστυχίας, καμένος από τον ήλιο, ξεγελασμένος από τη βροχή, χωρίς κατάλυμα και κυνηγημένος από τους νυχτοφύλακες, πεινασμένος, άρρωστος, κατέχονταν από πάθη και βασανίζονταν από τη μιζέρια. Κάνει όλες τις δουλειές: γκαρσόνι σε καμπαρέ, οικοδόμος, φορτοεκφορτωτής, υπηρέτης, άνθρωπος-σάντουιτς, κατασκευαστής επιγραφών, μπογιατζής, δημοσιογράφος, φωτογράφος... Ανακατεύεται για ένα διάστημα με

τα επαναστατικά κινήματα. Περιπλανιέται στην Αίγυπτο, τη Συρία τη Γιάφα, την Βυρηττό, τη Δαμασκό και τον Ανατολικό Λίβανο, την Ελλάδα και την Ιταλία, συχνά χωρίς φράγκο στην τσέπη και μερικές φορές ταξιδεύοντας λαθραία σε κάποιο πλοίο, όπου τον ανακάλυπταν στη μέση του ταξιδιού και τον κατέβαζαν στο πρώτο λιμάνι. Στερείται τα πάντα, αλλά αποθησαυρίζει ένα κόσμο αναμνήσεων και συχνά ξεγελάει την πείνα του καταβροχθίζοντας βασικά τους Ρώσους δασκάλους και τους συγγραφείς της Δύσης.

Είναι γεννημένος μυθογράφος, ένας μυθογράφος της Ανατολής που μαγεύει και προκαλεί μέσα από τα γραφτά του και κάθε φορά που ξεκινάει μια ιστορία δεν ξέρει —ούτε αυτός ο ίδιος— αν θα του πάρει μια ώρα ή χίλιες και μία νύχτες για να την τελειώσει. Ο Δούναβης και οι μαϊανδροί του... Αυτή η μεγαλοφυΐα του είναι τόσο ακατανίκητη ώστε στο γράμμα που έγραψε πριν επιχειρήσει ν' αυτοκτονήσει, διακόπτει δυο φορές τις απελπισμένες του

εκκλήσεις για να διηγηθεί δυο αστείες ιστορίες από το παρελθόν του. Αποφάσισα να καταγράψω ένα μέρος από τις διηγήσεις του. Και φθάσαμε σ' ένα εμπνευσμένο έργο δυο σχεδόν τόμων. Είναι η επίκληση της ζωής του. Και το έργο του, όπως και η ζωή του, θα μπορούσαν ν' αφιερωθούν στη φιλία. Γιατί αυτή αποτελεί για τούτο τον άνθρωπο ένα καθαγιασμένο πάθος. Σ' όλη την μακριά του πορεία σταματάει στην ανάμνηση των προσώπων που συνάντησε· το καθένα κρατάει το αίνιγμα του πεπρωμένου του, που ψάχνει να μαντέψει. Και κάθε κεφάλαιο του μυθιστορήματος συγκροτεί μια νουβέλα. Τρεις ή τέσσερις απ' αυτές τις νουβέλες είναι αντάξιες των Ρώσων δασκάλων. Διαφοροποιούνται από την ιδιοσυγκρασία, το φως, την αποφασιστικότητα του πνεύματος, τη χαρμόσυνη τραγικότητα — αυτή τη χαρά του μυθογράφου που απελευθερώνει την καταδυναστευμένη ψυχή.

Θα 'ταν καλό να θυμόμαστε ότι ο άνθρωπος που έγραψε τούτες τις σελίδες έμαθε μόνος του τα γαλλικά, εδώ κι εφτά χρόνια, διαβάζοντας τους κλασικούς μας.

ΚΥΡΑ ΚΥΡΑΛΙΝΑ

Οι πρώτες σελίδες

ΣΤΑΥΡΟΣ

Ο Αδριανός περπατούσε αφηρημένος στη σύντομη μικρή λεωφόρο της Παναγίας που στη Βραΐλα οδηγεί από την ομώνυμη εκκλησία στο δημόσιο κήπο. Φτάνοντας στην είσοδο του κήπου, σταμάτησε συγχυσμένος και πεισματωμένος.

«Που να πάρει η ευχή!» ξέσπασε με δυνατή φωνή. «Δεν είμαι πια παιδί!...Και έχω νομίζω το δικαίωμα να καταλαβαίνω τη ζωή όπως τη νιώθω».

Ήταν έξι η ώρα τ' απόγευμα. Μέρα δουλειάς. Οι αλέες του κήπου στην κεντρική είσοδο ήταν σχεδόν έρημες και ο ήλιος του λυκόφωτος χρύσιζε την άμμο, ενώ τα παρτέρια με τις

βιολέτες βυθίζονταν μέσα στη σκιά της νύχτας. Νυχτερίδες φτεροκοπούσαν άσκοπα πέρα- δώθε, σα ναυαγοί. Τα αραδιασμένα κατά μήκος του κεντρικού δρόμου του πάρκου

παγκάκια ήταν σχεδόν όλα αδειανά και μόνο σε μερικές απομακρυσμένες γωνιές νεαρά ζευγάρια κρατιόντουσαν σφιχταγκαλιασμένα και σοβαρεύονταν βιαστικά στο πέρασμα

κάποιου ενοχλητικού. Ο Αδριανός δεν πρόσεχε κανένα από τα ανθρώπινα πλάσματα με τα οποία διασταυρώθηκε στο δρόμο του. Ανέπνεε αχόρταγα τον καθαρό αέρα που σηκωνόταν

από τη φρεσκοποτισμένη άμμο, αρωματισμένο από τις ευωδίες των λουλουδιών και σκεφτόταν εκείνο που δεν μπορούσε να καταλάβει.

Δεν καταλάβαινε γιατί ν' αντιτίθεται η μάνα του στην επιλογή των φίλων του, αντίθεση που είχε εξελιχθεί σε μια βίαιη λογομαχία ανάμεσα στη μάνα και το μοναχογιό της. Ο Αδριανός

σκεφτόταν:

«Για κείνη ο Μιχαήλ είναι ένας ξένος, ένα ύποπτο μούτρο, ο παραγιός του ζαχαροπλάστη, του κυρ-Νικόλα. Και λοιπόν...; Εγώ ποιας είμαι;... Ένας μπογιατζής, και πιο πριν ο παλιός παραγιός του ίδιου ζαχαροπλάστη!.. Και αν αύριο ξενιτευτώ, θα πρέπει απαραίτητα εκεί που θα πάω να θεωρούμαι ύποπτο μούτρο;...»

Ερεθισμένος χτύπησε το έδαφος με το πόδι του.

«Χίλιες φορές όχι!.. Είναι αδικία για το φουκαρά τον Μιχαήλ. Εμένα μ' αρέσει αυτός ο άνθρωπος γιατί είναι πιο έξυπνος και πιο καλλιεργημένος απ' όσο εγώ και γιατί υποφέρει

τη δυστυχία του χωρίς να παραπονιέται. Πώς; Αν αρνιέται να διατυμπανίζει τ' όνομά του, τη χώρα του και πόσα δόντια του λείπουν, αυτό σημαίνει πως είναι ύποπτο μούτρο;... Ε καλά

λοιπόν, εγώ θέλω να 'μαι φίλος ενός ύποπτου μούτρου... Και νιώθω απέραντα ευτυχισμένος γι' αυτό.

Ο Αδριανός συνέχισε μηχανικά τον περίπατό του ενώ την ίδια στιγμή συλλογιζόταν τα όσα η μητέρα του του είχε πει. Και του φάνονταν παράλογα.

«Κι αυτή η ιστορία του γάμου; Δεν είμαι παρά μόνο δεκαοχτώ χρόνων κι εκείνη σκέφτεται να μου φορτώσει από τώρα μια ηλίθια στην πλάτη, μια κουνέλα ίσως που θα με καταπιέσει

με την τρυφεράδα της και θα μεταβάλει την κάμαρά μου σε αποθήκη!... Θεέ μου!... Θα πίστευε κανένας πως δεν υπάρχει τίποτα πιο έξυπνο σ' αυτή τη γη παρά να γεννήσεις

μικρούς ανόητους, να γεμίσεις τον κόσμο με σκλάβους και να γίνεις ο ίδιος ο πρώτος σκλάβος αυτών των παράσιτων. Όχι, όχι!.. Προτιμώ ένα φίλο σαν τον Μιχαήλ κι ας είναι

δέκα φορές ύποπτος. Στην κατηγορία ότι «τραβάω τους ανθρώπους από τη γλώσσα για να τους κάνω να μιλήσουν», δεν ξέρω —μα την πίστη μου— γιατί μ' αρέσει «να τραβάω τους ανθρώπους από τη γλώσσα». Είναι ίσως γιατί το φως έρχεται απ' τις κουβέντες των δυνατών, απόδειξη ο Θεός που μίλησε για ν' ακολουθήσει το φως».

Μέσα στην ηρεμία αυτής της ανοιξιάτικης νύχτας, το στριγκό σφύριγμα της σειρήνας κάποιου πλοίου διαπέρασε τον αέρα και συνέφερε το νέο άντρα τη στιγμή που τον έβρισκε μια αρωματισμένη πνοή από τριαντάφυλλα και γαρίφαλα.

Ο Αδριανός συνέχισε τον περίπατό του στο μεγάλο δρόμο που πλαισιώνει το οροπέδιο και κυριαρχεί στο λιμάνι και το Δούναβη. Για μια στιγμή κοντοστάθηκε να θαυμάσει τα χιλιάδες ηλεκτρικά λαμπιόνια που έλαμπαν στ' αραγμένα πλοία, και το στήθος του φούσκωσε από μια ακατανίκητη επιθυμία να ταξιδέψει:

«Θε μου! Πόσο όμορφο θα 'ναι να βρίσκεσαι σε κάποιο απ' αυτά τα βαπόρια που γλιστράν πάνω στις θάλασσες κι ανακαλύπτουν άλλους γιαλούς, άλλους κόσμους!...»

Λυπημένος που δεν μπορούσε να παραδοθεί στην επιθυμία του, ξανάρχισε να περπατά με το κεφάλι σκυμμένο· άκουσε να τον φωνάζουν πίσω:

«Αδριανέ!...»

Γύρισε. Πάνω σε μια ξέρα, που μόλις είχε προσπεράσει, καθόταν ένας άντρας με τα πόδια σταυρωμένα και κάπνιζε. Η μυωπία του και το σκοτάδι τον εμπόδιζαν να τον αναγνωρίσει.

Ο άντρας δεν σηκώθηκε και ο Αδριανός τον πλησίασε, λίγο επιφυλακτικά, όταν με μια ευχάριστη έκπληξη αναφώνησε:

«Σταύρο»

Έσφιξαν τα χέρια κι ο Αδριανός κάθισε δίπλα του.

Ο Σταύρος, ο γυρολόγος —κοινώς αποκαλούμενος «λεμονάδας» από τα αναψυκτικά που πουλούσε στα πανηγύρια— ήταν δεύτερος ξάδερφος της μητέρας του Αδριανού, ένας τύπος πασίγνωστος άλλοτε στις εύθυμες συντροφίες των προαστίων, αλλά ξεχασμένος τώρα, θαμμένος από το βάρος των τριάντα χρόνων που είχαν κυλήσει, και από την κατακραυγή που είχε ξεσηκωθεί εκείνη την εποχή εναντίον του από κάποιο σκάνδαλο, που προκάλεσε το ταμπεραμέντο του.

Λίγο κοντύτερος από το κανονικό, άνοστα ξανθός, άχρωμος, πολύ αδύνατος και πολύ ζαρωμένος· τα μάτια του γαλάζια και μεγάλα, άλλοτε καθαρά και ειλικρινή άλλοτε κατεργάρικα και μπαμπέσικα, ανάλογα με την περίπτωση, ήταν ο καθρέφτης της ζωής του Σταύρου. Ζωή ανήσυχη και ταραγμένη εξαιτίας της ιδιόρρυθμης και νομαδικής ιδιοσυγκρασίας του· ζωή ρημαγμένη στα είκοσι πέντε του κιόλας χρόνια από μια θλιβερή κοινωνική περιπλοκή, ένα γάμο με μια κοπέλα πλούσια, όμορφη και συναισθηματική που η κατάληξή του ήταν να βρεθεί ένα χρόνο

αργότερα ντροπιασμένος, με την καρδιά κομματιασμένη και το χαρακτήρα του αλλοιωμένο.

Ο Αδριανός γνώριζε μέσες-άκρες αυτή την ιστορία. Η μάνα του, χωρίς να επεκταθεί σε λεπτομέρειες, του την ανέφερε σαν ένα παράδειγμα απαράδεκτης ζωής. Αλλά ο Αδριανός έβγαλε ολότελα διαφορετικά συμπεράσματα· και για μια ακόμα φορά καθοδηγούμενος από το ένστικτο που φώλιαζε βαθιά μέσα του, έσκυβε πάνω από τον Σταύρο, όπως πάνω από ένα όργανο μουσικής που επιθυμούμε ν' ακούσουμε τη μελωδία του· το όργανο αρνιόταν.

Πρώτα απ' όλα είχαν να ιδωθούν τρία ή τέσσερα χρόνια τουλάχιστον. Συναντιόντουσαν πάντοτε έξω. Το σπίτι της μητέρας ήταν κλειστό για τον Σταύρο, όπως όλα τα τίμια σπίτια. Κι έπειτα τι είχε να εξομολογηθεί ένας αποδιωγμένος γυρολόγος στο χαϊδεμένο αλητάκι;

Ο Σταύρος ήταν για όλο τον κόσμο ένας «παραμυθάς» και ήταν γιατί το ήθελε να είναι. Ντυμένος μ' ένα τριμμένο και ξοφλημένο κοστούμι, που σου έδινε αυτή την εντύπωση από τότε ακόμα που ήταν καινούριο, είχε την εμφάνιση του χωριάτη-αστού — πουκάμισο ασιδέρωτο και χωρίς κολάρο· με ύφος αλογοκλέφτη άρχιζε τις επιδείξεις με λέξεις και κινήσεις που διασκέδαζαν τον κόσμο, αλλά ταπεινώναν τον ίδιο και λέκιαζαν την υπόληψή του.

Πλησίαζε τους γνώριμους του στη μέση του δρόμου με κουβέντες ξεκάθαρες αλλά κι αστείες —ποτέ καταθλιπτικές. Πολλοί απ' αυτούς σταματούσαν. Αν κάποιος του άρεσε, τον έπαιρνε στο καφενείο, παράγγελλε μισό λίτρο κρασί και αφού τσούγκριζε το ποτήρι του μαζί του, έβγαινε στην αυλή «για την ανάγκη του» και δεν ξαναγύριζε. Κι αν πάλι κάποιος από τις συντροφιάς του αυτές αποδεικνυόταν από εκείνες που σου γίνονται «στενός κορσές»,

του έλεγε πειστικά: «Ο τάδε φίλος σε ζητάει στο τάδε καφενείο.
Τρέχα γρήγορα!...»

Αλλά αυτό που ενθουσίαζε τον Αδριανό ήταν τα κεφάλια των τσίρων και το παιχνίδι με την ταμπακέρα. Πάνω σε μια κουβέντα, εκείνος έβγαζε από την τσέπη του ένα απ' αυτά τα κεφάλια των ξεραμένων ψαριών με το μισάνοιχτο στόμα, και το κρέμαγε προσεχτικά στην άκρη του σακακιού του συνομιλητή του. Ο άνθρωπος έφευγε και περιέφερε στο δρόμο το ψαροκέφαλο που φαινόταν να του δαγκώνει το ρούχο προς μεγάλη διασκέδαση των περαστικών.